

Nr 599

Av herrar **Johansson** i Mysinge och **Svensson** i Stenkyrka,
angående placeringen av prästlönefondsmedel.

Karakteristiskt för jordbruket i Sverige i motsats till många andra länder är att jorden i huvudsak kunnat bevaras i den jordbrukande befolkningens ägo. Tack vare detta har Sverige också i ekonomiskt och socialt avseende kunnat uppvisa en vida större stabilitet än vad fallet i regel är i andra länder. De tendenser i riktning mot överförande av jordegendomar i icke-jordbrukares ägo, som gjort sig märkbara under de senaste årtiondena, har motverkats genom en lagstiftning, som fordrat tillstånd av Kungl. Maj:t eller underordnade myndigheter för jordförvärv från juridiska personers eller enskilda icke-jordbrukares sida. Målsättningen för jordpolitiken över huvud taget under denna tid har varit att söka bibehålla bärkraftiga jordbruk i jordbrukarnas ägo och att vid nybildningar av jordbruksfastigheter söka göra dessa bärkraftiga samt att göra jordbruket i dess helhet väl ägnat att motsvara de krav den tekniska och ekonomiska utvecklingen ställer.

Åtskilliga jordbruksfastigheter på olika håll i landet äges emellertid av andra än jordbrukare. Staten har sålunda jord i sin ägo, och detsamma är fallet med såväl borgerliga som kyrkliga kommuner. Såväl statens som kyrkans jordinnehav är betydande. I fråga om den ecklesiastiska jorden antogs vid 1942 års riksdag en lag om sammanförande stiftvis av prästlönefonder till en prästlönejordfond under stiftsnämndens förvaltning. I samband med antagandet av denna lag gjorde riksdagen efter förslag av dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet vissa rekommendationer angående placeringen av dylika fondmedel. De borde enligt rekommendationerna huvudsakligen användas för inköp av större fastighetskomplex, bestående av skogsegendomar. Vid inköp av dylik egendom borde tagas under övervägande, om icke eventuellt förefintliga jordbruk med tillräcklig stödskog kunde frånsäljas egendomen. Inköp av rena jordbruksfastigheter borde undvikas, emedan förvaltningen av sådana ställde sig kostsammare och dessutom vore omständligare och mera arbetskrävande än förvaltningen av skogsegendomar. Något direkt hinder mot förvärv av jordbruksegendomar borde dock icke anses föreligga, helst som i många stift tillgången på skogsfastigheter var begränsad. Inköp av bostads- eller industrifastigheter eller liknande fastigheter vore icke att tillråda. I fråga om förvaltningen av sådana fastigheter ägde stiftsnämnderna i regel icke tillräcklig sakkunskap och erfarenhet, vilket däremot vore fallet beträffande förvaltningen av skogsegendomar och i synnerhet jordbruksegendomar.

Stiftsnämndernas inköp av jordbruks- och skogsfastigheter har hittills icke varit underkastade prövning enligt jordförvärvslagen, men efter den reform av denna lag, som beslutades vid 1955 års riksdag, kommer stiftsnämndernas inköp av fastigheter för prästlönejordfondernas räkning att underställas lantbruksnämnderna för prövning. Enligt par. 4 i den nya lagen tillåtes icke inköp av jordbruksfastigheter, om den huvudsakliga avsikten med förvärvet är att placera kapital i egendomen. Undantag kan dock medges, om förvärvet kan väntas medföra övervägande nytta för jordbruket eller för näringslivet i orten eller om egendomen har synnerligt värde för förvärvaren utöver det ekonomiska, eller särskilda skäl föreligger att godkänna förvärvet. Dessa regler gäller således numera även för stiftsnämndernas jordförvärv.

De av riksdagen år 1942 antagna rekommendationerna för placering av prästlönejordfonder står således knappast längre i god överensstämmelse med jordlagstiftningen och inte heller med de allmänna målsättningarna för jordpolitiken. Enligt rekommendationerna skulle dessa fonders kapital placeras i större komplex av skogsfastigheter, men om denna riktlinje följes kan strävandena att genom komplettering med skog omforma ofullständiga brukningsdelar utan stödskog eller otillräcklig dylik till bärkraftiga jordbruk motverkas. Inom flera stiftsnämnder torde det föreligga svårigheter att placera kapital tillhörande de nämnda fonderna i värdebeständiga objekt. Då enligt 1942 års rekommendationer placering i industri- och bostadsfastigheter och liknande icke borde förekomma, är det givet, att stiftsnämnderna söker placera fondmedlen i skogsfastigheter. Det vore med utgångspunkt i nu tillämpade jordpolitiska målsättningar och särskilt ur synpunkten att bevara jorden i den jordbrukande befolkningens ägo vida bättre att stiftsnämnderna hade möjlighet att sprida ut placeringen av de ifrågavarande fondmedlen på olika objekt, alltså såväl i skogsfastigheter som i annan fastighet eller i statsobligationer. Däremot torde placering i andra värdepapper icke vara att tillråda. Placering i jordbruksfastighet bör givetvis icke förekomma i annat fall än att särskilda skäl kan anföras därför. En stor del av de ecklesiastiska jordarna är belägna i närheten av tätorter, och genom försäljning av tomtmark från dessa egendomar erhåller fonderna betydande belopp. Det är icke lämpligt att dessa pengar investeras enbart i köp av skogsfastigheter. Det torde ofta vara svårt att kunna inköpa större sammanhängande skogskomplex, och fördenskull blir skogsmarken i ecklesiastik ägo ännu mera uppsplittrad på smärre enheter än vad den av ålder varit. Förvaltningen av skogarna försvåras givetvis avsevärt härigenom. Placering av fondmedlen i annan fastighet eller i s. k. guldkantade statsobligationer skulle sannolikt i många fall också ge bättre avkastning än placering i skogsfastigheter, och i varje fall skulle förvaltningen av dylika förmögenhetsobjekt bli vida enklare och mindre arbetskrävande. Härtill kommer

det viktiga skälet att placering av medel på här avsett sätt icke skulle lägga hinder i vägen för strävandena att förse ofullständiga jordbruk med tillräckliga arealer stödskog.

Enligt vår mening är de av riksdagen år 1942 angivna riktlinjerna för placering av prästlönejordfondsmedel icke längre aktuella och i viss omfattning direkt olämpliga. Riksdagen torde därför böra ange nya riktlinjer för placeringen av dessa fondmedel. Innebörden av dessa bör vara att stiftsnämnderna bör erhålla fria händer att placera ut medlen i olika förmögenhetsobjekt: annan fastighet, skogsfastighet eller statsobligationer, men i jordbruksfastighet endast i särskilda fall i enlighet med stadgandena i par. 4 av jordförvärvslagen. För placering i sistnämnda fall fordras för övrigt alltid tillstånd av lantbruksnämnd.

Vad beträffar statens innehav av jordbruks- och skogsfastigheter sammanfördes förvaltningen av dessa år 1911 till den då bildade domänfonden. Några bindande direktiv för placeringen av domänfondens medel har aldrig underställts riksdagens prövning, men enligt sedan lång tid tillbaka tillämpade principer skall de kontanta medel, som erhålles genom försäljning av kronoegendomar, användas för inköp av skogsfastigheter eller av mark som är lämpad för skogsodling. Innebörden av dessa principer torde böra tolkas så, att domänfonden icke bör inköpa rena jordbruksfastigheter och icke heller kombinerade jordbruks- och skogsfastigheter. Riksdagens revisorer har också vid sin granskning av domänfondens förvaltning tolkat innebörden av principerna på detta sätt. 1945 års revisorer framställde sålunda erinran mot ett av domänfonden verkställt inköp av en större jordbruksegendom. Även om riksdagen själv icke angivit några riktlinjer för placeringen av domänfondens penningmedel, torde den få anses ha godkänt de faktiskt tillämpade principerna, emedan den icke vid något tillfälle givit till känna en mening som strider mot dessa. Vi förutsätter, att domänfondens placering av kontanta medel i realkapitalföremål även framdeles kommer att ske på ett sådant sätt, att syftet med den nu tillämpade jordpolitiken kommer att främjas.

Med anledning av vad som sålunda anförts hemställas,

att riksdagen måtte, under förklaring att de av 1942 års riksdag avgivna rekommendationerna rörande placering av prästlönejordfondsmedel icke längre kan anses tillämpliga, uttala att placering av dylika fondmedel bör kunna ske icke endast i skogsfastigheter, utan även i annan fastighet eller i statsobligationer.

Stockholm den 26 januari 1956

Ivar Johansson
i Mysinge

Per Svensson
i Stenkyrka